

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 28

Fylke: Hedmark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Tynset.

Emne: Drikk

Bygdelag: "

Oppskr. av: Iver Eide

Gard:

(adresse): Tolga

G.nr.

Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Spørsmål 1:

Melk var for 60 - 70 år siden mere brukt og var verdifullere enn nå, da den vesentlig da ble brukt til drikk håndskummet. Den bruktes både søt og sur, og meget som leskedrikk i form av "bladdrikk" d v s. tykk skyr, som var blanda med kalt vatten

" 2: Som ovenfor nevnt, bruktes melken gjerne til leskedrikk ublandet, og hvis den bruktes som så dan nysilt og avkjølt, ble den nyttet som en liten kvil-stundsrett (lunsj på en måte) uten noe annet.

" 3: "Blanddrikk og skyr - se ovenfor. Ellers ble mysen oppblandet med mysost og vatten og brukt som tørste-drikk - særlig om sommeren i slått-onna. Nå for tiden er det bare en gang i blandt brukt surmelk til dette høve. Men det blir sjeldnere, da melk nå selges i stor utstrekking, så det knapt nokk blir i gjen til griser og kalver.

" 4: Hjemmebrygget øl er i bruk ennå - særlig om sommeren, til høytidene og lag, men det har i store og hele undergått forandring. Inntil for 40- 50 år siden, dominerte maltøllet for så å gå over til sirupsøl og såkaldt Tomtebrygg (med Tomtens maltekstrakt) Mens maltøllet bruktes, var det jevnlig brygg på de enkelte, større gardsbruk hele året, på de mindre bruk gjerne bare om sommeren og i høytidene Siden maltøllet kom vekk - og årsaken var vel nær mest at de gamle bekke-kverner ble nedlagt - har man bare brukt øl av sirup m v. Det er mye mindre brukt nå enn før, ja er nærmest en sjeldenhet Det hette bare øl.

Rekt. skal være
Bland-drikk

Sp 5:

Rent som en sjeldenhet kunne vel kaffe bli brukt allerede for omkring 100 år siden. Det heter i en årsberetning for en herværende Forbruksforening (i 1863) at det ble innkjøpt noen skålpund kaffe på en av forretningens byturer.

Men kaffe kom ikke i alminnelig bruk før langt senere. Det ble melk og øl, helt til omkring hundreårsskiftet

" 6: da den kan sies å bli hverdagsdrikk på gardene.

"7:

Der man har melk i huset, blir den neppe brukt mer enn tre ganger om dagen - ofte bare to ganger.

Under de to verdenskriger, da det ble vanskelig om varen, har kaffebruket skrumpet betydelig inn over de fleste fjellbygder - Tynset med.

Med de høye priser som nå er, vil bruken suksessivt neppe øke. I hvert hjem er det nå en eller flere som i heletatt ikke bruker kaffe.

" 8:

Den blir utelukkende kokt grovmalt, enten i varmt eller kaldt vann. Trakting brukes ikke. Salting og klare skinn brukes ikke lenger. Ingen spåing.

" 9: og 10:

Sukker bruker man gjerne til kaffe men bare tabletter og aldri blandet opp i kaffe, da det er alminnelig mening at dette ødelegger dens aroma.

Av samme grunn er det flertallet som også bruker kaffe uten fløte eller melk. Vispete egg har ikke forekommet i kaffe her.

" 11:

Te brukes gjerne til hverdags, men den knappe sukkerrasjon forbyr det. Den brukes helst om ettermiddagen (nonsmat) eller til kvelds og såvel helg som ørk.

5185